

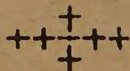
* 29·VII·1865 – † 1·XI·1944

Митрополитові Кир Андреєві Шептицькому

в перші роковини смерти

З М І С Т :

Обгортка роботи Ярослава Корсунського

Видала : Візитатура й Адміністратура греко-католицької
Церкви в Німеччині й Австрії.

Остап Грицай.

ТІНЯМ АРХИПАСТИРЯ

Слово

в перші роковини смерти
Митрополита Андрея графа Шептицького
/1.XI.1944. - 1.XI.1945/.

Вже в засвіти Твій дух відлинув ген до Бога,..
Спочивши тілом в-вік у темині могили...
І так скінчилася й Тобі Твоя дорога,
Як сонцем вечора Твої погасли сили

І сповістили світ всі святоюрські дзвони,
Що Ти осиротив престіл владик на віки.
Престіл світліший,ніж всі царські в світі трони,
Символ Христової любови та опіки.

Мов хмарою тоді вершки гори покрились,
Де в славі вил вигнувсь собор Святого Юра,
Й поникли тугою святії небосхили,
І стала ніби ніч,жалобою понура...

Вмер Архипастир...Ти,владико України,
Духовний князю всіх земель - країн вітчизни,
Кагане Галича в час горя і руїни,
Сяйво спасенне всім,кому у тьмі заблисне!

Ти вмер? Та ні,ах ні,владико - благотворче!
Бо велетні,як Ти - не гинуть усеціло:
Що величю було у Тобі мудре й творче,
На віки жити ме в нас несмертельним ділом.

Так довго ж не змогло Тебе ніщо зломити...
Ні патріярхій вік,ні горесна недуга.
Мов захищали б плоть Тобі спасенні щити,
Руками ангела невидимого друга.

Ні,не зломивсь Твій дух,як цар Микола другий
Велів Тебе заслать в Сибір неісходиму!
О,Ти був володар сильнішої потуги,
Надиханий вогнем душі - святого Риму.

А хто счислить Твої всі благодійні твори,
Що мали людові служить по всі потреби?
Ті установи благ,спасенні притвори,
Куди горнувся всяк у захисти до Тебе?

Отак Ти володів як архипастир Церкви
По прикладі Христа - подвижник діл любови;
І сяєва тих діл - вони що не померкли,
Бо все,що Ти створив,це почин днів обнови.

І доки в нас Свят - Юр нам кріпость в дні негоди,
Як довго наш народ на землях України,
Ти овіватимеш свят - юрські горді зводи
Архангельським крилом як добрий дух країни.

Карльсфельд,24.IX.1945.

В. Глібовицький

В Е Л И К А В Т Р А Т А

1-го листопада 1944 р. замкнулися на віки далекоглядні, прозорі очі нашого найдорожчого Митрополита Андрея Шептицького, якого ім'я діждалося найбільшої пошани та любови в українському народі й великого розголосу в широкому світі. Втрата, яку поніс український нарід через смерть великого Митрополита, просто не має своєї міри. Велика вона не тільки тому, що зійшов зі світа саме такий визначний муж Провидіння, але й тому, що наш нарід тепер такий убогий на цього роду велетнів духа.

Кому пощастило бачити і болай трохи пізнати величну постать цієї незвичайної Людини, той у першу чергу мусів відчути могутню духову силу, що промінювала з Його особи. Два - три слова з Його уст, лагідний, але водночас пронизливий погляд Його, як небесна синь, голубих очей та добрячий усміх прегарного обличчя вистачали на те, щоб на кожного поділати особливим чаром та назавжди залишити незатерте враження. І мабуть мало є людей на світі, які мали б таку ідеальну гармонію між розумом і серцем, як це було в незабутнього Митрополита.

Першим і найвимовнішим доказом Його повного великої любови серця був поворот до українського народу, і то в чернечій рясі, з невідкличним рішенням віддати все для служби цьому народові. Нема сумніву, що це далекосягле рішення, яке опісля коштувало нашого Митрополита стільки зусиль, жертв та страждань, було доказом отого великодушного серця, отієї частини людської істоти, яка в теперішньому світі майже зовсім утратила право громадянства. І через те повстала пустка, від якої смертю дише.... Серце Митрополита Андрея супроводжало кожний Його вчинок, усі Його щоденні діла та більші акції. Чи це була привітна розмова та щедра поміч тисячам сірих людей з народу, чи організація допомоги для вдів і сиріт, жертв повені та інших потребуючих, чи сміливі виступи в обороні переслідуваних ворожою владою - все це було виявом Його шляхетного серця, яке здобуло Йому виняткову популярність серед найширших народних мас. У народній уяві постать Митрополита набрала своєрідної легендарности, яка заставляла навіть ворогів до особливого респекту перед Його особою.

А Його світлий ум та невгнутий характер - як же сильно заважили на терезках нашої найновішої історії! Згадати б тільки сміливі виступи Митрополита в таких скрутних хвилинах нашого народу, як наступ царських полків на західно - українські землі в 1914 р. польські затії в 1918 -19 рр. як пацифікація переводжена шовіністичними польськими чинниками, як руйнування православних церков на Холмщині й Підляшші, а далі відомі вже події з цієї війни. Митрополит умів завсіди відчути та відповідно оцінити положення, винайти відповідну пору та спосіб, щоб сказати своє важливе слово, яке б було цілющим бальзамом для зболілої душі рідного народу і дороговказом на майбутнє. Водночас кожний Його виступ був важким ударом для ворогів, що дуже часто з соромом мусіли відступати від своїх становищ. Ширше про це розповісти буде завданням історика. Тут треба тільки підкреслити, що кожний виступ Митрополита був подиктований справжнім інтересом нашої Церкви й народу і то під кутом майбутнього. Тому часом бувало й таке, що люди короткого зору не могли Його зразу зрозуміти. Одначе час завсіди промовляв за Ним і потверджував правильність Його ходів.

Джерелом натхнення та сили Митрополита була велика Його ідея - ідея всецілої єдности та соборности української нації. Цим теж треба пояснювати особливу Його печаливість та любов до наших східних братів, Його зусилля для церковного об'єднання всього українського народу, Його невтомну ініціятиву при всіх консолідаційних заходах серед наших розпорошених національних сил. В єдності сила народу - це була Його

життєва девіза, яку Він і сам визнавав, і іншим голосив. Її теж за-лишив Він нам, як свій незмінний заповіт, що його виконати є нашим найсвятішим обовязком. І саме це є тією незвищимою частиною істоти великого Митрополита, яка не підпадає, під суворий закон смерти та назавсіди залишиться живою в душі українського народу.

Та хоча Митрополита Андрея не стало між живими, хоча біль і смуток пригнітають наші серця по цій невіджалуваній втраті, то світлий приклад Його творчого життя та могутня Його життєва ідея вливають у наші душі нову силу до дальшої життєвої боротьби. Він же ж був завсіди повний віри й надії, осяяний проміннях Небесного Світа - Перемоги Добра над Злом. То ж і печать Його духа, що з нею наш нарід має йти в мандрівку століть, не є понура та безпросвітна, але ясна та надійна, що віщує невідхильний прихід нашого всенародного В о с к р е с е н н я .

-0-

М.К.

ЛЮДИНА ПЕРСПЕКТИВИ

Промовляючи одного разу до студентської молоді, Митрополит Андрей сказав, що сучасникам, при зустрічі день-у-день з добродійним діянням Християнської Церкви, несила збагнути всього її значення для розвитку народу, з тієї причини, що їм недостає відповідної перспективи. Пояснюючи свою думку, Покійний, ужив порівняння з високою горою. Так як хтось, стоячи безпосередньо перед нею, не може обняти своїм зором її справжньої величини і бачить перед собою тільки стрімку скельну стіну, так і ті, що бачать поодинокі прояви діяльности Церкви, не мають її повної картини. Тому, тут і там, необхідна відповідна перспектива, тобто змога бачити з відповідної віддалі і висоти.

Гармонія тіла і духа

Так, підкреслюючи вагу перспективи для правильної оцінки життєвих явищ, Митрополит Андрей давав доказ її глибокого зрозуміння, бо сам був людиною справді широких поглядів, яка вміла глядіти на життя з відповідної висоти. З цього погляду була в Митрополита Андрея, на загал рідка в людей, гармонія між Його зовнішньою фізичною і внутрішньою духовою сторінкою Його великої особовости.

Ширину і глибину своїх поглядів, що так часто проявлялися в Його словах і вчинках як своєрідна природна життєва мудрість, Митрополит Андрей завдячує особистим здібностям і власній праці над самим собою, старому родові з якого походив, своєму духовному покликанню, що завело Його спершу в манастирські мури, а опісля на становище галицького Митрополита, своїм терпінням, спричиненим важкою довголітньою хворобою.

Особовість, традиція, служба Богові

Особисті здібности і працьовитість, звернені на придбання знання, знайомлять нас з його дотеперішніми осягами, дають змогу ними послугуватись і розумово пояснити собі складний розвиток життя. Митрополит Андрей усе те швидко осягнув своїми всебічними і основними студіями, своєю безперервною інтелектуальною працею, своїми широкими зацікавленнями, між якими мистецтво займало одне із перших місць.

Знання і вченість - могутні засоби в життєвій боротьбі, але щоб її успішно вести, це ще не все. Добре, коли поруч з ними йде відповідний життєвий змисл, як жити з людьми і світом. На жаль, того вже майже годі навчитися з книжок та від інших. Тому найкраще, коли хтось такий життєвий інстинкт уже має в крові, коли він з ним приходить на світ, коли він має змогу його перебрати, тобто одідичити від своїх предків. Митропо-

лит Андрей,як нащадок старого боярсько-шляхетського роду,мав саме те щастя.

Нічого,що людське не можна безоглядно ні переоцінювати,ні недооцінювати.Все у відповідних умовах може бути добре або погане,корисне або шкідливе.Те саме і з дідичністю.В Митрополита Андрея вона оправдалася якнайкраще.Не одному,хто з ним ближче зустрічався,могло приходити на думку,що все те,що давні покоління старого роду переживали в мирі і війні,увесь їх життєвий досвід,наче в якійсь зосередженій формі перейшов на Нього.

Служба Богові,якій Митрополит Андрей посвятився,побільшила ширину Його поглядів,збільшила Його життєву перспективу тим,що дала Йому змогу глядіти на життя не тільки з таких суто людських точок погляду, як власне знання,традиція і життєвий досвід свого роду чи придбане становище,але з таких Божих точок,як остаточний змисл людського існування, як недосконалість усього людського,як смерть і вічність,як відповідальність перед Богом за довірену Його опіці паству.

Гордість і покора

Кожний з нас проявляє якийсь нахил до гордости,тобто,забуваючи прикметну людині слабість,може почати переоцінювати свої спроможності. Перед тією небезпекою не забезпечують ні здібності,ні знання,ні життєвий досвід,ні навіть глибоке розуміння життя в релігійному змислі.Тим менше оберігають перед гордістю життєві успіхи й визначні становища. Тому чим більша індивідуальність,чим вище вона займає становище,чим більші її життєві осяги,тим більша небезпека гордости їй загрожує.Історія дала вже стільки прикладів,що гордість і зроджена нею зарозумілість та засліплення - найгрізніші вороги людини взагалі,зокрема людини визначної.Скільки ж то величавих можливостей пропало через звичайну людську зарозумілість,скільки ґеніїв скотилося в провалля невдач тільки тому, що,засліплені своїми осягами,втратили почуття міри,скільки горя зазнали поодинокі народи тільки через те,що їх провідники загубили розуміння своїх справжніх сил! Тому визначна одиниця,щоб успішно виконати призначення,більш від усього іншого потребує покори,тобто зрозуміння обмежености людських сил,і почуття,що над нею ще є якісь сили вищі,які керують світом.Пізнаючи з власного досвіду свої недостачі або недомоги, навіть найвизначніша людина завжди має змогу з джерел покори зачерпнути протверезіння.Щастя,коли вона розуміє вищий змисл марноти людського існування,коли свідомість обмежености всього людського поглиблює її погляди,поширює її овиди,ушляхетнює її поступування!

Марноту людського життя в її найглибшому розумінні пізнав також Митрополит Андрей,довгі роки важко хворий,так,що тільки з труднощами і великими зусиллями міг переходити з місця на місце.В людини,що вже самою тільки появою викликувала захоплення в народі,почуття такої власної безпомічности,що так протиречила її великим прикметам зовнішнього вигляду,мусіло тільки зміцнювати покору,поширювати духові овиди,збільшувати до безконечности її терпінь життєву перспективу.Людиною перспективи був Митрополит Андрей у відношенню до інших людей,матеріяльних цінностей,до ідей і подій.

Без фрази і пози

Доступний для кожного,Митрополит Андрей був людиною,далеко від пустих фраз і поз.Був такий великий,що радо сходив як найнижче і радо перебував між тими,що в життєвій ієрархії займають останні,найнижчі щаблі.У протилежність до малих і слабих людей,що мусять себе відзначувати якоюсь штучною позою,щоб їх хтонебудь зауважив,Митрополит Андрей робив могутніше враження у скромній рясі,ніж інші в пурпурі,золоті та соболях.У тій Його погорді до всього штучного і неприродного була скромність людини справжньої життєвої перспективи і шляхетна гордість одиниці,свідомої своєї справжньої вартости.Справжня велич не потребує ніяких прикрас.

Як священик з покликання,як людина важко хвора і тому зокрема свідома нетривкости всього людського,Митрополит Андрей ставився до кожного зі зрозумінням і вирозумінням.Тому в кожному намагався бачити наперед його добрі прикмети.Сам великий духом,був живим протиставленням усім тим, внутрішньо-порожнім,які всю свою діяльність опирають на вишукуванні чужих слабостей,промахів і провин.Далекий від усякого почуття мстивости, що така прикметна всім малим і обмеженим,Митрополит Андрей завжди говорив про своїх противників і ворогів спокійно,гідно і з признанням для їх справжніх добрих прикмет,здібностей або заслуг.Вирозумілий для людської слабости,для людських промахів і помилок,не вражаючи нічиєї гідности ні амбіції,силою свого християнського всепрощення і любовю до людини, вмів могуче впливати на людські думки й почування.Звичайно більшість людей уміє збільшувати,а не зменшувати число своїх противників і ворогів. Є навіть такі нещасні,що де тільки ступлять,викликують до себе ворожнечу. Митрополит Андрей був одним з тих виняткових,що своєю поведінкою умів з колишніх противників і ворогів робити прихильників або приятелів.Всюди де появлявся,витворював атмосферу миру,згоди й зрозуміння.Великодушний супроти людей,Митрополит Андрей умів розброїти кожного недовірливого вже здалека.В особистій зустрічі ніхто не міг не відчути своєрідного чару Його постаті.

Перемога ідеї над стихією

Також і до того багатства,що опинилося в Його руках,Митрополит Андрей ставився як людина перспективи.Через те став одним з найвизначніших меценатів українського мистецтва,опікуном неодного українського культурного почину і не одніеї добродійної суспільної акції.В підтримці мистецького життя і в добродійній діяльності проявлялись дві риси складної,як і кожної визначної людини,індивідуальности Митрополита Андрея : любов до світу,замилування до життя,як стихійні прояви,і - любов до ближнього,як прояв живої віри,що намагається підпорядкувати життя науці Христа.Бо Митрополит Андрей став членом і слугою Церкви не тому,що не знав вартости світського життя,не тому,що не мав даних,щоб з нього користати,а саме тому,що знаючи його вартість,рішився ним пожертвувати для вищих цілей.У той спосіб ідея служби Богові покорювала в ньому прикметну кожному життєву стихію,що бажає нестримно проявлятися й ненаситно насолоджуватися.

Як останки тієї "світськости",залишилося в Митрополита Андрея замилування до мистецтва.На тому тлі Митрополит Андрей мав щось таке, що його споріднює з тими папами доби Відродження,які будували величаві храми і палати та давали почин до повстання нових творів мистецтва. Зрештою,у самій діяльності Митрополита Андрея було чимало чогось мистецького,тобто спонтанного і надхненного,чогось що не все вміщувалося в тісних межах якоїсь системи або безоглядно обрахованої господарської доцільности.

За Єдність Христового стада

Головною життєвою ідеєю Митрополита Андрея була праця для зєдинення християнських церков взагалі,а передусім для приєднання церковної єдности між західною і східною церквою.Як людина життєвої перспективи і справжнього такту,Митрополит Андрей розумів усю складність і важливість тієї проблеми.Тому все своє життя змагав до того,щоб і творити відповідний психологічний ґрунт,щоб створити атмосферу взаємного пізнання,зрозуміння,пошани й любови.До тієї мети змагав не тільки у великих, але таких дрібних і щоденних справах.Свідомий того,що підготова рішень у великих справах вимагає часу,вмів чекати,мав терпеливість,якою відзначаються усі творчі типи історії,що будують не для себе самих,але для загального добра,що діють не в перспективі проминального сьогодні, а майбутнього і вічного.Так перейнятий великою ідеєю духової й органі-заційної єдности всього християнства,Митрополит вмів годити ідеалізм, тобто змагання до вищого й кращого.З реалізмом,тобто з тверезим погля-

дом на дійсність,зі зрозумінням усіх труднощів і перспектив,з обрахуванням усіх можливостей.

Добрий пастир

Як голова Української Католицької Церкви,як найвищий і тому найвідповідальніший пастир свого стада,Митрополит Андрей вірно пішов за народом,до якого вернувся.Приймаючи його життєві змагання за свої, все дбайливо вважав,щоб свого високого духовного авторитету,який став одною з найбільших духових цінностей українського громадянства не зменшувати безпосереднім вмішуванням у світські,громадянські й політичні справи.Приносячи в жертву ті свої особисті переконання і симпатії,які міг мати з огляду на своє походження,суспільне становище і звязки,Митрополит Андрей не знав ніякої різниці між українцями різних поглядів, груп чи напрямків.Далекий від усякої виключности і будь якого суспільного або політичного радикалізму,Митрополит Андрей тверезо рахувався зі всіми існуючими ідейними течіями,зі всіми силами в довіреному Його духовій опіці народі.Тому,що нераз Його безпосередня інтервенція була б могла вирівняти неодні крайності і таким чином може заздалегідь не допустити до деяких суспільно-політичних явищ,Митрополит Андрей,маючи на увазі свій авторитет,що стояв над усіми,ніколи не встрявав у змінливу гру громадянсько - політичних сил,як прихильник котроїсь з них.Залишаючи національно політичне життя світським чинникам,їх політичному розумові й зручності,Митрополит промовляв уже тоді,коли, внаслідок розбурхання пристрастей або крайностей,доходило до різкого нарушення тих підставових засад християнського життя,яких провідником і оборонцем він був.Не ставши ніколи провідником якоїсь пробоєвої групи,Митрополит Андрей став тим єдиним найвищим українським національним авторитетом, який єднає довкола себе усі групи,верстви й частини народу спільними почуваннями любови й пошани.

З такою самою далекозорістю відносився Митрополит Андрей і до тих подій світово політичного значення,що все так могуче відбивалося на житті нашої Батьківщини,положеної на шляху життєвої боротьби народів, між Азією і Европою,між Сходом і Заходом.Черед своє становище й хворобу Митрополит Андрей не робив тієї такої загальної людської похибки, щоб існуючу сьогодні дійсність прийняти за щось незмінне,непорушне. І хоч завсіди числився з можливими наслідками діяння тих сил,в яких обсягу опинювалися українські землі,дана дійсність Його ніколи не приголомшувала ні не опановувала до тієї міри,щоб він міг згубити свій власний погляд на неї і свою власну спроможність діяння.Так,залишаючись вірний своїм переконанням і поглядам,Митрополит Андрей умів оминати шкідливі крайност тих,що,позбавлені відповідної життєвої перспективи, своє відношення до дійсности уміють проявити тільки в двох формах - стихійного бунту або рабського підпорядкування аж до затрати власного погляду.Вміючи погодити ідеальне з реальним,Митрополит Андрей завсіди діяв так,щоб навіть серед найбільшого історичного крутежу міг виконувати свої архипастирські обовязки між своїми вірними на рідній землі.В цьому привязанні до землі Митрополит Андрей,як нащадок старого хліборобського - шляхетського роду Шептицьких,сходився з українським селянином - господарем.Для обох тих різних представників одного хліборобського типу вся життєва філософія в тому,щоб у всяких,навіть найгірших умовинах, триматися власного гнізда,власного господарства рідної землі.

Остаточна перемога

Коли 1 листопада 1944 р.помер у Львові Митрополит Андрей довкола Його домовини обєднався засумований ввесь український нарід,без різниці територіяльної і віроісповідної приналежности.За час своєї майже 50-річної діяльности Митрополит Андрей завоював серця всіх.Але ця перемога не прийшла легко або даром.Бо коли понад пів сторіччя тому молодий граф Роман Шептицький вступав до зреформованого Ісусовцями Чину ОО.Василіян,

загал тодішнього українського громадянства в Галичині дивився на те явище як не з підозрінням і тривогою,то принайменше із здивуванням. Ті настрої зросли ще опісля,коли о.Андрей став спершу епископом у Станиславові а згодом Митрополитом у Львові.Народовці боялися в Ньому притаєного представника польщини і латинства.Русофіли бачили в Ньому майбутнього польонізатора грецько-католицької Церкви і народу.Радикально настроєні елементи,що саме тоді почали перебирати провід народу,поставилися до Нього з недовірям,як до "пана ґрафа" , "аристократа" і представника Польщі на українських землях.Митрополит Андрей почав свою духовну діяльність на переломі двох епох,у часі,коли світ щораз глибше перживав стару велику історичну світоглядово-політично-національну кризу, коли в присмерках минулого щораз більше потапав старий світ,а на новий щойно заповідалося.Саме тоді здавалося,що після довгих змагань розум тривко запанує над вірою,знання над правдивим життям,висловленими у церковних доґмах,досвід і розумовий доказ над обявленням.Одночасно процес завмирання старих провідних хліборобсько шляхетських верств ішов щораз більше.Провід політичного і суспільного життя народів почали щораз більше перебирати нові провідники з поміж народу.В поглядах тієї нової інтеліґентської "аристократії" такі дотеперішні цінності,як релігія, церква,держава та її монархічний лад,земельна дідична власність,почали видаватися пережитками минулого.В житті стали переважати цінності більш звязані з індивідуальними осягами одиниці в науці,мистецтві,промислі і торгівлі.На українських землях фермент спричинений тією багатогранною кризою,збільшував ще розпад поняття колишнього історичного польського народу,як твору давньої польської держави,і українське національне відродження.Національне питання сплітaлося зі соціяльним.

Відвага і витривалість

В таких умовах важко було починати життєву карієру Митрополитові Андреєві,що,вертаючися до свого народу як ґраф,через службу Богові хотів причинитися до його розвитку і піднесення.Захоплений ідеєю обєднання церков,Митрополит Андрей хотів повернути грецько-католицькій Церкві її колишнє значення,як чинника того обєднання.В той спосіб,виводячи її з провінціонального забуття,бажав зробити її носієм світових ідей.Так українських народ діставав у свої руки нові засоби загального значення,що оправдували не тільки його життєві змагання,але навіть могли стати підставою його особливого післанництва.Але щоб тоді виступати з такими ідеями,на те треба було мати свою власну думку,треба було вміти глядіти понад тодішню дійсність.Крім того треба ще було життєвої відваги й витрівалости.Сьогодні,після 50 років діяльности Митрополита Андрея, виявляється,що Він мав їх у такій мірі,як може,поза В.Липинським,мало хто з нас.

Закон життєвої боротьби

Життя кожного з нас - це безнастанна боротьба.Боротьба зі самим собою,з прикметним людині злом,боротьба з власним життєвим середовищем, боротьба з життєвими труднощами.Чим більша,чим визначніша одиниця,тим важче муситься змагати з життям,тим більше від неї вимагають,і тим більше мусить вона з себе давати.Тому важко змагався із життям і Митрополит Андрей,бо при всій своїй непересічності,був тільки немічною людиною. Змагався зі самим собою,щоб досягти можливо,як найменшої розбіжности між тим,що проповідував,і тим,що робив.Змагався замолоду зі своїми традиціями,зі своїм середовищем,коли рішився піти новими стежками життя. Змагався все життя,щоб новому своєму середовищу прищіпити свій спосіб бачення і діяння.Змагався з життєвими труднощами,як голова Церкви народу,того народу,який щойно відроджувався в умовах чужої переваги і що, поторощений вогнистою колесницею війни,на довгі роки зазнав гіркої долі бездержавного і переможеного.Смерть,яка означає кінець фізичного існування одиниці,припинила цю життєву боротьбу Митрополита Андрея в її дотеперішніх формах.

Боротьба з часом

Але життя і смерть завсіди йдуть рука в руку. Все людське, що на світі повстає чи народжується, вже має в собі зародки смерти, з поняттям самого народження, як початку існування нерозривно звязане закінчення тобто смерть. Так само й смерть, як і кінець людського фізичного існування, звязана з початком нового досконалішого життя. Поза вічним життям у Бозі, про яке вчить християнська Церква, кожний, що залишає цей світ, наче продовжує своє туземне існування в менш або більш тривкій памяті людей про нього і про його вчинки; та як усе людське, нетривке так само нетривка людська память про тих, що від нас відходять. У тому розумінні, кожний після смерти мусить звести боротьбу з всемогучим Часом, який всьому людському несе забуття. Тієї боротьби з часом не виграв ще ніхто з людей. У хвилях звязаного з ним забуття, безслідно пориває найбільша слава, мудрість, краса, багацтво, найбільша гордість, сила, здібности геніїв, могутність народів і розквіт держав. Перейняте безвиглядністю тієї нерівної боротьби, людське серце тремтить з болю і тривоги, що все на світі так швидко проминає. Тому християнська Церква, беручи на увагу всю споковічну тугу людини за збереження і закріплення памяті про себе і свої вчинки, над могилою покійних просить устами духовних і вірних за "Вічную память".

Боротьбу з часом почав також і Митрополит Андрей. Віримо, що Він увіходить до гурту тих нечисленних найвизначніших представників народу, які всемогучим хвилям забуття протиставитимуться довше, як усі інші.

= = = ! = = =

Олесь Бабій

НА СМЕРТЬ МИТРОПОЛИТА

Життя і смерть - брат рідний і сестриця.
Ідуть вони все по дорозі в парі
І хоч такі в них неподібні лиця,
Вони все ж рідні, так як рідні в хмарі
І ті громи, що нищать та вбивають,
Роса й дощі, що квіти розвивають.

Та брат все має більшу міць і силу,
Як та сестра- й життя сильніше смерти !
Не кожний вмер, що вже зійшов в могилу,
Бо творів духа й смерть не може стерти.
Бо хоч помер Ісус на хрест розпятий,
Хто ж може храм Його ізруйнувати?!

Із вітчини, як чорний крук, вість, лине,
Що й Ти помер, всіх наших душ Владико! ...
І на очах старців, в очах дитини
Тремтить сльоза ... жалоба превелика
Настала в нас, бо залишилось стадо
Без Пастиря, що й в горю нас не зрадив.

З далекої чужини чужиниці
Не чуємо, як плачуть сумно дзвони
У вітчині в кожнісінькій дзвінниці,
Не чуємо й пісень тих похоронних,
Що линуть з храму пресвятого Юра
За трумною в старих Льва граду мурах.

Не чуємо, не бачимо, не знаєм...
А все ж серця здавилися в нас з болю:
Вже Пастиря не маємо, не маєм!
У время люте, коли Бог недолю
На нас зіслав й ми розбрились світами,
Як вівці гнані лютими вовками.

Одна лиш в нас потіха і надія,
Що хоч Ти вмер, то Дух Твій все ж між нами,
Що Твої діла, все, що Ти нам вдіяв,
Жить вічно будуть ! І пекельні брами
Не переможуть нині і вовіки
Великих діл - Великого Владики !

Бо ж ген від Сяну аж до річки Буга,
До чорних гір, до гордої Говерлі
Оставив Ти слід Твого труду, Духа !
І діла ті не вмруть, як не умерли ! -
Життя і смерть - лівиця і десниця,
Життя і смерть - брат рідний і сестриця.

. . . .

Др. Степан Баран

НА ШЛЯХУ ДО ВЕЛИКОЇ МЕТИ

Одною з найбільше замітних постатей в історії українського народу першої половини 20-того століття є особа галицького митрополита Андрея Шептицького. Не пора ще і навіть не спромога вже сьогодні оцінити всесторонньо ролю цього владики в найновішій добі нашого національного, державного і церковного ренесансу, в додатку, у такому бурхливому часі, як той, що його сьогодні переживаємо.

Коли прийде своя воля у своїй хаті і стануть доступні історичні джерела, під цю пору нам ще не доступні, та буде можливість аналізи й оцінки фактів з ретроскопії часу, тоді й буде нагода змалювати у повній величі могутню постать покійного Кир Андрея. А покищо у цій короткій скромній статейці кілька причинків про значіння Великого Владики на львівській Святоюрській Горі в нашому церковному житті, зокрема ж про Його заходи в справі зближення та майбутнього обєднання обох наших Церков Греко-католицької і Православної.

Українське громадянство на всіх українських землях і в діяспорі знає та оцінює митрополита Андрея Шептицького з його праці, осягів і заслуг, як покровителя української культури, науки і мистецтва. Цікавиться воно і його громадянською, зокрема ще й національно-політичною діяльністю; як теж і місцевою церковно-організаційною та гуманітарною працею. Всесторонньо освічений - на що хочби формально вказують три його докторські титули : богословії, філософії і права -, любитель і знавець нашої старовини, передовсім з церковної ділянки, знаменитий знавець церковного мистецтва, прихильник науки і сам визначний учений, людина з найкращими товариськими прикметами і великими особистими звязками у світі, яких не мав ні один з українців, гарячий та непохитний український патріот і діяч, був окружений німбом всенароднього пошани,

як ніхто з живучих українців. Був незаперечним авторитетом для всіх просторів Української Землі.

А все ж не в тому всьому, про що вище сказано, вбачав Кир Андрей справжню ціль свого життя. Так як чернець = священик і владика, як голова Української Греко - Католицької Церкви працював у першу чергу для неї, так-само як зразковий громадянин і патріот працював на всіх важніших царинах життя свого народу - був його провідником=пастирем, учителем та оборонцем. На церковній ниві дав почин і засоби до оснування чи відновлення кількох черночих Чинів, був основником малих семінарій і Греко-кат. Богословської Академії у Львові з двома факультетами: філософічним і теологічним, що була одинокою високою богословською школою у світі з українською - частинно й латинською - мовою навчання, був основником Національного Музею у Львові, що повстав ще в 1913 р. та удержувався на його кошти і Українського Наукового Богословського Товариства у Львові та його дійсним діяльним членом, був основником і власником великого друкарсько=видавничого підприємства "Бібльос" у Львові, основником і покровителем української католицької преси та українських католицьких організацій. Не згадуємо вже про інші наші національні установи, яких діяльність митрополит Шептицький підтримував нераз і щедрою рукою, бо вони не були ніяк звязані з чисто церковними справами. Те все українському загалові було добре відоме.

Одначе думки, наміри і пляни владики Андрея сягали значно дальше. Торкалися вони загально церковних справ не так може в сучасному як церковно=політичного зефорт програм-у, як радше і властиво ближчої й дальшої майбутности Греко-кат. Церкви та її ролі в житті нашого народу. І саме ця сторінка його діяльности, найбільше важна і справді суттєва, нам досі найменше відома. Прийдеться щойно її розкрити й виснити колись пізніше на основі джерел. Сьогодні можемо її торкнутися покищо лише загально, залишаючи подробиці й насвітлення справи майбутньому біографові - історикові.

Покійний Митрополит Андрей попри наукові й мистецькі зацікавлення займався теж окремо й живо історією Церкви та історією українського народу і здобув у цих ділянках широке знання. Знав те, що про церковну справу на Русі - Україні писали корифеї нашої історії Володимир Антонович і Михайло Грушевський та історики Галичини: Степан Томашівський, Мирон Кордуба та Іван Крип'якевич, а з молодших о. Андрій Іщак, Микола Чубатий і Микола Андрусяк. Знав історію Чина О.О. Василіян пера їх власних сучасних дослідників, бо і сам Він вийшов з цього заслуженого черночого Чина. Зокрема щодо Унії були йому відомі і давніші публікації наших письменників нефахових істориків: львівського крилошанина Гарасевича "Анналес екклезіе рутене", розвідки і причинки зі збірника Сводная Літопись другого львівського крилошанина А. Петрушевича, врешті і двотомова історія перемиського епископа Юліяна Пелеша "Гешіхте дер Уніон дер рутенішен Кірхе міт Ром"

Знав теж і церковно = історичні твори московського церковного історика Голубінського, і польського епископа Ліковського, що підходили до безпосередньо для Митрополита цікавої проблеми нашої церковної унії з різних сторін - перший з московсько - православного, другий з польсько - католицького боку. І не сама тільки церковна унія була предметом його ближчого зацікавлення та студій, - нею була взагалі церковна проблема в Україні, а з найновіших проблема автокефалії Православної Церкви в Україні. Знав усе, що друковано вже по першій світовій війні на українські церковні теми: Вячеслава Липинського, Дмитра Дорошенка, Івана Огієнка /митрополита Іларіона/, Олександра Лотоцького, В. Біднова та ін. Особисто був гарячим прихильником автокефалії Православної Церкви в Україні та звільнення її з-під московської кормиги через очищення її з двовікового синодального намулу. У відродженій Українській Автокефальній Православній Церкві добачував Митрополит Шептицький можливість до зближення з Українською Греко-кат. Церквою, коли впала була московська стіна, що була непрохідною перегородкою та повсякчасною запорою для Укр. Греко.-кат. Церкви.

Метою усієї властивої діяльности Митрополита Андрея - як уже сказано - було передовсім зближення обох українських Східних Церков, а в загальному зближення православного світу з католицьким. Тому Митрополит старався запізнатися і з московською філософією.Ще як студент права краківського - якийсь час передтим і вроцлавського - університету відвідав в осени 1887 р.Москву,запізнаючися на місці з московським церковним малярством і церковною архітектурою.Запізнався тоді особисто і з великим московським філософом Соловйовим,що у висліді своїх філософічних та церковно-історичних студій як православний сам приступив до єдности з Римом.Розмови з цим філософом і його твори зробили на молодого студента велике враження і разом з його великими родинними,церковними традиціями Шептицьких утривалили його в його властивій життєвій місії зближення,а в майбутньому й обєднання обох українських Церков східного обряду.Як український державник доцінював Митрополит Шептицький яксліл і вагу українців римо-кат.обряду в житті нашого народу,але це своєрідне і в польсько-українських сучасних взаєминах дуже дразливе питання залишилося поза обсягом його безпосередньої практичної праці. Ця важлива для нас проблема буде розвязана щойно в будуччині серед сприятливіших для нас,як сьогодні,зовнішніх і внутрішніх обставин.

Практична праця для Митрополита Андрея в його історичній місії до великої мети являлася в першу чергу у взаємному пізнанні та зближенні обох розєднаних Церков - Східної і Західної.Для переведення цієї справи започаткував Митрополит Андрей т.зв.Велеградські зїзди у Велеграді на Моравії,в країні,де розпочали свою християнську роботу солунські брати,святі Кирило і Методій,що й переклали Святе Письмо на старо-славянську мову -- тодішню народню болгарську,чи властиво македонський діялект.Відбувалися ті зїзди щороку ще перед першою світовою війною ,як і потім по війні - вже в його неприсутності .Безпосередніх практичних вислідів дали ті зїзди небагато,в чому була вина і несприятливих політичних обставин.Але моральне значіння мали вони значне,бо причинилися до особистого пізнання та зближення провідних славянських церковних діячів і керманичів різних церковних обрядів. А й це чималий крок на шляху до зближення і в дальшому майбутньому до обєднання,зокрема на українському ґрунті.

Саме церковне обєднання у нас - ще далека музика майбутнього.До цього бракує ще нетільки відповідно корисних політичних умов,але неменше і сприятливих психологічних умов в українському православному світі, що,як не як,а з недовірям дивиться ще й досі на всякі спрби обєднання з Римом.І ці трудноші були відомі великому львівському владиці.Були знані йому з нашої церковної історії і причини невдач наших унійних спроб, почавши від галицького короля Данила та його висланника,київського митрополита Петра Акеровича на ліонському соборі в 1245 р.Знані були йому і причини унійної невдачі після флорентійського собору з початку 15-ого століття і вся історія берестейської унії з 1596 р.Він знав,що Москва,хто б там не володів,докладе всіх своїх зусиль,щоб перекреслити усі унійні заходи.Мало цього,Москва,що вважає себе третім Римом і спадкоємцем Византії,без огляду на свій політичний устрій,завсіди змагатиме до цілковитого знищення унії,передусім на українських землях.Так було з кінцем 18-ого сторіччя і з початком 19-ого на Правобережній Україні після упадку Польщі та прилучення її до російської царської імперії, так було в 1875 р.на Холмщині зі скасуванням унії; повторяється це і сьогодні серед зовсім змінених політичних обставин і на Галицькій Землі.

Передбачував це пок.Митрополит Андрей і в рр.1939/41 створив перманентний Собор для свого духовенства з метою оборони Української Греко.-кат.Церкви.І сама ця Церква дала тоді чимало мучеників з-поміж духовенства та мирян.

В хуртовині,що оце перед кількома роками знялася,прийдеться нам ще неодно пережити й перетерпіти.Та великої ідеї нашої Христової Церкви

в її обох відмінах не одоліють і пекольні сили. Нині приходиться страждати обом. Зближення обох - взаємне вирозуміння, любов і толеранція - у нас наказ сучасної історичної хвилини. Це наче заповіт Великого Владики зі Святоюрської Гори, що тих засад і сам придержувався і хочби для зовнішнього зближення зробив зворот на схід, вводячи наново забуті у нас церковні зразки і звичаї ще з часів великого реформатора Православної Церкви з першої половини 17-ого сторіччя - київського митрополита Петра Могили. Останній, вихованець західно - европейських університетів, знавець канонічного права Католицької Церкви, її організації, обрядів і звичаїв, не був зовсім ворогом церковної унії з Римом та цікавився навіть способами її здійснення. Ставив тільки як вимогу - внутрішню незалежність Православної Церкви в тодішній польській державі, зі своїм окремим патріархом в Києві у проводі.

Покищо ці ідеї митрополита Петра Могили, що у своїй суті була теж ідеєю Митрополита Андрея Шептицького, ще на далеких обріях. Ще далекий шлях до великої мети, що ним він ступав. Та дух великих подвижників і керманичів Христового стада в Україні - митрополитів Венямина Рутського, Петра Могили й Андрея Шептицького і дальше вказує нам велику мету - покищо хочби повного вирозуміння і зрозуміння та взаємної пошани для себе обох наших братніх Церков і здійснювання в житті засад християнської моралі. Це стане цементом для тривкої будівлі Української Держави, для якої Митрополит Андрей приготовив неодну цеголку та мостив для неї шлях, що його самому не довелося перейти. Тим шляхом підуть наслідники і дійдуть до вказаної ним великої мети!

. . .

о. Д-р Василь Лаба

В ПЕРШІ РОКОВИНИ СМЕРТИ

Тоді, як жовтий доспілий лист ломиться і паде з дерев на землю, упав на Українську Землю чорний смуток. У самий перший листопадовий день, як тихий осінній вітер шелестить обпалим листям і наче свою жалібну службу служить по відцвілих квітах, по скошених травах, по зжатих збіжах, а вірні другого церковного обряду поминають душі своїх покійників у жалібних Богослужбах, сповила велика жалоба ввесь український нарід. З вежі святоюрського соборного храму відізвався протяжним голосом дзвін, повіяла чорна хоругов, потвердилася тривожна вістка, передавана з уст до уст, від дому до дому, а дальше від села до села, від міста до міста, що Великий Владика Андрей скінчив своє праведне життя. Як слітний осінній дощ, так розлилися сльози жалю по Великому Владиці на всій Українській Землі.

До нас, воєнних біженців з Рідної Землі, вістка про смерть Митрополита Андрея дійшла дещо пізніше, окружними дорогами. Хоч як не хотілося в неї вірити, вона небавком виявилася, на жаль, болючою дійсністю. Болюче вразила вона нас, може більше болюче, як наших родимців, що залишилися на місцях. Ми не довідалися і досі не знаємо ближчих подробиць про смерть і похорони Митрополита Андрея. Ми не могли Йому віддати тої прислуги, що поміж людьми вона називається останньою. Наші родимці, що були учасниками похоронних обрядів Митрополита Андрея, могли бодай виплакати свій жаль і біль по Ньому. А скільки тих сліз полилося, може собі легко увидити кожний, хто бував свідком, як рівно заливався прилявний народ сльозами у Великий Четвер, коли Митрополит, ще сяк-так здоровий, на вколішках умивав ноги дванадцятьом священикам, або коли Він, вже хорий, після скінчених великосвяточних Богослужень появлявся на бальконі своєї палати і немічною рукою благословив зібраних на святоюрському подвір-

вірних.Кілько ж тих сліз полилося тепер,коли стало ясно,що улюблений Митрополит не покажеться ніколи більше своїм вірним,бо зі своєї палати переселився на віки у домовину,в могилу.Ми не мали щастя виплакати в сльозах нашого жалю і болю по Митрополитові,залишилися довжними Йому наші сльози і залишилися в глибокому сумніві,чи буде нам коли суджено відбути бодай прощу на Митрополичу могилу і доповнити наш довг.

Боже Провидіння післало нам Великого Владику Андрея у великий час небувалих світових подій.Півстоліття двох світових воєн,що буревієм пройшли понад нашою дорогою Батьківщиною,Владика Андрей виконував свій тяжкий уряд як князь нашої Церкви і Батько нашого Народу.У той час важких рішань,великих надій,гірких розчарувань і тяжких скорб Він сіяв славою свого всестороннього ґенія,горів ревністю апостола,боровся вірою борця-героя,будував незломністю мученика,горнув до себе всіх якоюсь надлюдською приманою,а в першу чергу людяністю і любовю,якою проміню-вала Його особа,що не находила собі рівної.

Митрополит був нашими гордощами перед світом.Наш нарід великий, вартний і добрий,а проте не признаваний у світі.У Митрополиті находив він завжди найкращого представника свого імени і найкращого речника своїх інтересів.Рідкі дарування,якими Господь Бог вивінував свого Післанника,дарування,що між них зачислювався навіть небуденно додатній,просто очаровуючий зверхній вигляд Митрополита,ошоломлювавли чужинців.Напередодні теперішньої війни один французький журналіст після відвідин у Митрополита писав у своєму журналі про свої враження з тих відвідин : Я перед дужим,розумним,голубооким і сиво-крутоволосим Митрополитом почував себе наче в прияві самого Бога.Поява Митрополита чи то у віденській Палаті Панів,чи на унійних Велеградських Зїздах,чи в поїздках до Америки,до Риму,до Єрусалиму,і навіть у царській тюрмі,була подією про себе,була трiюмфом.А слава Батька переходила і на Його діти.

Для нас,своїх вірних і рідних,Великий Митрополит був дослівно всім:

а/ Владикою,що всіми засобами своєї служби: проповідлю,пастирськими листами,місіями і духовними вправами,релігійною книжкою, дбайливістю про виховання якнайкращого духовенства,плеканням монастирського життя - працював для спасення повірених Собі душ;

б/ Вихоівником,що опікою над молоддю,плеканням талантів,основуванням шкіл і бурс та інститутів трудився для просвічення свого народу;

в/ Культурником,що збирав запопадливо,всі народні духові цінності;

г/ Філянтропом,що сироті і вдові,хорому і вбогому чи навіщеному нещастям старався зразковим способом самарянина облегчувати терпіння;

ґ/ Громадянином-провідником,готовим на кожний труд і жертву,щоб своєму народові поліпшити навіть дочасний добробут і добути йому гідне місце в сімї інших народів.

Підміські церкви,монастирі,шпиталь,архів,музей,школи,бурси, сиротинці,Богословська Академія,банк,друкарня - отсе важніші предмети спадщини,що їх Великий Митрополит залишив своєму народові,для якого все життя стояли отвором двері,кишеня і золоте серце Владики.Це предмети спадщини,що залишилися на рідній землі.А скільки скарбів спадщини залишилось після Великого Митрополита в душі осироченого народу? Нащадок старого українського шляхетського роду і - що важніше - наскрізь, у кожнім прояві духово життя шляхотний Владика,мав з волі Божої те окреме післанництво,щоб ушляхотнив той нарід,якому був даний Богом, нарід,який виростав з доброго та здорового кореня,але,віками затінений, віками не передіставався на сонце.В душі народу, затурканого віковою недолею і неволею,зайнятого своїми злободенними турботами,Великий Митрополит виплекав змисл служби вищій ідеї,ідеї,що сягає вище власного "я" і розтягається ширше сірого дня.Він кинув у нарід ідею жертви і самовідречення,готовости служити Богові,ближньому,народові,служити,забуваючи про самого себе.

Великий Митрополит виховав у душі народу почування суті й гідности народу і волю бути народом, справжнім, цілим народом. А своєю власною Особою Митрополит защіпив у народній масі те, що зцілює нарід, дає йому форму і пошану для авторитету. Сам Він виріс у народі до постаті загально всіми признаного авторитету, став заслужено славою, і серцем, і духовим сувереном народу.

Навіть смерть підходила до Митрополита з якоюсь несміливістю. Вона, той косар, що на нікого не зважає : ні на царя, ні на мужика, ні на поета і наслідно невтомно косить, більше разів заверталася від порога Митрополичої палати з якоюсь передумою, з пошаною перед високою вартістю життя Митрополита, людини, гідної дальшого, довшого життя. Відомо, що Митрополит яких пять разів приймав був останні св. Тайни і був готовий на Божу дорогу. Один раз так дуже важилося життя Митрополита, що часописи вже зладили були жалібне число в чорних обвідках, повідомляючи про Його смерть. Вкінці смерть осмілилася простягнути свою руку тоді, коли Митрополита виснажила майже двадцятирічна недуга. Простягнула руку по життя Митрополита, коли Йому йшло на вісімдесятий рік віку, коли вже сумерк падав на Його ясні очі, коли впав тяжкий сумерк на всю Його Батьківщину.

В перші роковини смерти нашого невіджалуваного Великого Владики служимо Йому поминальну службу. І не знаємо, чи нам за Нього молитися, чи радше молитися до Нього, нині вже нашого заступника перед престолом Всевишнього. Не вільно нам встрявати у Божий суд, та тяжко здержатися від нашого людського суду, на якому Богоугодне, жертвенне, багатостраждальне життя нашого Владики найшло свою належну нагороду перед найвищим Суддею. У наші нинішні молитви вкладаємо почування вдяки для Господа Бога, що дав нам Великого Владику, і для Великого Владики, що дав нам так багато духових скарбів. І в перші роковини смерти долучуємо обітницю, що збережемо вдячну память про незабутнього Владику Андрея, як зберегли леґенду про Його св. Іменника. На сторінках нашої історії буде сяяти на віки золотими буквами записане імя Великого Митрополита Андрея, що за Його апостольським трудом для Рідної Землі засяло стільки Божої благодати.

=+ =+!+= +=

Микола Пасіка

ДОРОГОВКАЗ НА РОЗПУТТІ

Минає рік від тої хвилини, коли український нарід, у найтрагічнішій може хвилині свого існування, втратив одного з найбільших своїх синів -- Митрополита Андрея Шептицького. Ці сумні роковини приходиться нам переживати на скитальщині, далеко від нашої Батьківщини. І може саме ця невідрадна обставина та жахливий стан, в якому опинилась наша Земля, зокрема ж наша Церква, допоможуть нам чіткіше і глибше усвідомити собі величину втрати, що її ми зазнали. А таке усвідомлення величини втрати і величі заслуг одного з найбільших представників Української Землі може нам стати ясним дороговказом на майбутнє.

У кожного народу є дві категорії великих і провідних людей : такі, що ще за свого життя здобувають собі загальне признання й авторитет не тільки у своїх земляків, але й у чужих, і такі, що здобувають їх щойно по своїй смерті. Перші з них уміють погодити свої далекосяжні дії і задуми, нераз не зовсім зрозумілі для сучасників, з популярними та загально прийнятими поглядами; другі ж свідомо не беруть на увагу кожночасної духової здатности сприймання в масах свого народу.

Митрополит Андрей належить до першої категорії велитнів духа української нації. Тому Він уже за життя здобув собі такий загально признаний авторитет і пошану серед широких мас українського народу, як мало хто з наших великих людей.

В чому велич духа і заслуг покійного Митрополита?

У відповіді на це питання не йде нам про хронологічний перелік цих осягів і заслуг, тільки про спробу синтези й характеристики найголовніших задумів і досягнень покійного Князя нашої Церкви і Великого Сина Українського Народу.

Великими людьми в дійсному цього слова значінні вважаємо тих, які своєю діяльністю створили епоху й основну переміну в житті бодай свого народу, і то в позитивному, творчому сенсі та дали ясний напрям на майбутнє. Такою саме була діяльність Митрополита Андрея і то не тільки на церковному, але й на загально національному полі.

Далеко важче, здається нам, стати великою і заслуженою людиною в нації недержавній і поневоленій, ніж у нації, що живе своїм державним життям. Тут треба далеко більше сили волі і самовідречення, ніж у народу, що має свою державу. Бо й дійсно: тільки людина з глибоко етичними засновками, самовідреченим ідеалізмом, спертим на непохитній вірі у своє Боже післанництво та - що дуже важне - на крицевому характері, могла рішитись на те, щоб зірвати зі своїм спольщеним родинним і родовим оточенням та обивательсько - шляхетськими конвенансами і вернутись до віри і народности своїх предків. І то саме в тому часі, коли український нарід був у великому приниженні і національно - політичному та культурному недорозвитку. А далі треба було великої, просто евангельської терпеливости і послідовної цілеспрямованости, щоб не захитатись і не зневіритись у правильності свого кроку під ударами проявів недовіря, підзорливости і незрозуміння, з якими наш Митрополит зустрічався у перших роках своєї архипастирської діяльности серед пересічних "знаменитостей" того ж українського середовища, для якого Він себе всеціло присвятив.

Але пройшли роки і всі ті застереження й підозріння розвіялись наче дим. Запопадлива і послідовна праця Митрополита над піднесенням інтелектуального рівня й освіти, душпастирської ревности та дисципліни українського греко-католицького духовенства, тактовне, але послідовне викорінювання москвофільства серед нього та вирощування глибокого, спертого на правдивій християнській основі українського патріотизму з'єднало Йому беззастережне довіря й авторитет та безумовну любов серед загалу українського духовенства й усього нашого народу.

Та Митрополит Андрей був не тільки великим архипастирем і церковним діячем, що створив епоху в нашій Церкві. Він був теж гарячим українським патріотом і культурником, н е н а с л о в а х , а на ділі. Свідчать про це численні монастирі, захоронки, школи, інтернати, Український Національний Музей, фундовані ним стипендії для студіюючої молоді, мистці, що за Його фінансовою і моральною допомогою могли відбувати фахові студії в краю та за кордоном і по тім не тільки працювали для помноження й піднесення української культури, але й творили цілі малярські школи. Хто усвідомить собі ширину і всесторонність діяльности Митрополита Андрея в тому напрямі, той мусить признати, що цього довершити могла тільки людина глибокої духової культури і зрозуміння того, що є тривким і незаперечним доказом культурного рівня народу.

Невимоно важкі і складні політичні обставини, серед яких жив і живе український нарід, зокрема ж його галицька вітка, з одного боку, та багатогранна всесторонність індивідуальности Митрополита Андрея з другого, спонукували Його нераз активно виступати на політичній арені в обороні українського народу перед його ворогами на міжнародній площині, або й внутрішньо політичній українській арені. Діялось це передусім у критичних моментах українського національно політичного життя, коли то Митрополит виступав чи то в ролі амбасадора української справи за кордоном, чи в ролі оборонця перед окупантською владою, чи в кінці в ролі мирового судді між розсвареними українськими політичними таборами. І в цій ділянці був Митрополит Андрей найбільшим авторитетом не тільки у свого народу, але також найбільш відомою і впливовою українською особистістю для закордону. Тому вороги українського народу Його найбільш

боялись і щиро ненавиділи. Згадати б хоч Його вивезення царським урядом на заслання в глибину Росії підчас першої світової війни, Його політичні інтервенції в справі долі Галичини по першій світовій війні в західній Європі і шикани польського уряду в моменті Його повороту до краю, інтервенції у Варшаві підчас т.зв. пацифікації, сміливі виступи в обороні Православної Церкви та її бурених церков на Холмщині й Підляшші, Його мужню поставу в рр. 1939-41 та Його лист /ширшому громадянству невідомий/ до шефа Гештапо Гімлера, в якому мав відвагу запротестувати проти масакри галицьких жидів, що й накликало на Нього і на св. Юр репресії німецької окупаційної влади до ревізії в Його Достойної Особи включно. Тому, коли слово "політика" й "політична діяльність" візьмемо в ширшому і глибшому його розумінні, а не в значінні демагогічного дрібного крутійства, то сміливо можемо сказати, що Митрополит Андрей був одним з найбільших українських політиків і державників останніх десятиліть.

Одначе найбільш характеристичною та далекосяглою у своїх наслідках діяльністю Митрополита Андрея є Його невсипущі змагання і праця над з є д и н е н н я м Ц е р к о в. Ця мрія Його праведного життя ще не здійснена, бо ця проблема дуже складна і багатогранна. Але діяльність Його в цьому напрямі у великій, можна б сказати, у р і ш а л ь н і й мірі розчистила шлях для цього зединення східної і західної Церков. Це з усією певністю можна сказати, коли йде мова про український духовий ґрунт. А ґрунт у цьому питанні найважніший і рішальний, бо він випливає з найсуттєвішого історичного призначення українського народу, що ним його наділило Боже Провидіння. Це призначення українського народу випливає в першій мірі з його географічного положення - на межі Сходу і Заходу, на евразійському перехресті. Наш нарід покликаний до синтези творчих осягів східної і західної культури, що витвориться в горнилі його своєрідних і йому притаманних творчих та придатних для цього епохального завдання первнів. І в цьому н а й б і л ь ш а з а с л у г а М и т р о п о л и т а А н д р е я, що Він це призначення відчув і зрозумів і ввесь свій вік для нього працював і за нього життя Своє поклав....

Може недалекий уже той час, коли в в е с ь український нарід зрозуміє те, що діяльність Митрополита Андрея, цього фактичного П а т р і я р х а майбутнього обєднання Церков бодай на українському терені - це Його історична місія і найпевніший угольний камінь під будову його державности.

І тому індивідуальність Великого нашого Митрополита та Його діяльність - це дороговказ на евразійському розпутті, що вказує шлях нашого історичного і світового призначення.

- - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - -

Іван Савич

ВІДІЙШОВ ВЕЛИКИЙ СІВАЧ...

Минає вже рік, як відійшов від нас Великий Сівач - Митрополит Андрей, що понад 50 літ засівав український чорнозем золотими зернами Христової Правди.

Подібно, як і Його великі попередники: св. Антоній Печерський, Велямин Рутський, Петро Могила - служив усе своє життя, аж до самої смерти, тільки своєму народові; серед найбільш несприятливих умовин видержав на стійці аж до кінця.

Довкола особи Митрополита Андрея повстала вже за Його життя між народом легенда, що жити ме як вічний спогад про Доброго Пастиря і Ревного Сівача.

Вже як молодий станиславівський Владика перевів незабутню візитацію Гуцульщини,що й досі живе в памяті гуцулів як золота легенда про "нашого владику". По гуцульських хижах,при ватрах на високих полонинах, над Черемошем і Прутом - скрізь оповідають старі гуцули про Владику з ясними очима,що на білому коні,серед велелюдних бандерій і процесій, вїздив до серця Гуцулії - Жабя,а відтак обїздив гуцульські села під Чорногорою та під Шпицями благословив хрестом свій нарід і свої гори, неначе св. Апостол Андрій Первозванний над Дніпром...Незабутня це була картина,гідна кисти великого мистця,гідна великої панорами.

А потім-уже як Князь Галицької Української Церкви- рік за роком візитації,місії,реколекції по Галицькій Волості.

З кожним роком зростала пошана,любов,привязаність,полив серед усіх шарів народу до свого молодого Архипастиря. Його мужні виступи в обороні прав українського народу в Галицькому Соймі та у віденській Палаті Панів,в справі українського університету та шкільництва,за земельну реформу,за відокремлення Східної Галичини в окремий край - відбивалися все голосним відгомоном не тільки між своїми,але й між чужими.

З вибухом першої світової війни зазалишився на своєму пості, аж поки не вивезли Його нащадки й переємники відомих метод князя Юрія Боголюбського.

Після розвалу тюрми народів 1917 р. вітав Його золотоверхий Київ, а згодом уся Галицька Волость,як тріюмфатора. На жаль, тодішня верхівка на Великій Україні не зрозуміла якслід Його великої соборницької Ідеї. Його золоті зерна не зійшли над Дніпром так,як того можна було надіятися.

Коли Великий Зрив спалахнув і скоро спопелів,Митрополит Андрей, як моральний оборонець свого народу,виїхав за кордон і в різних краях Европи виступів в обороні прав українського народу на власне державне життя. Багато визначних чужинців знало про український нарід стільки, що його митрополитом є Кир Андрей. А серед наших заокеанських братів поїздка цього достойного "Посла зі Старого Краю" перед першою світовою війною закріпила на віки їх ослаблений звязок з Батьківщиною. Золоті зерна,Ним щедро засіяні,зійшли чудово.

Минали важкі повоєнні роки,зростали Його золоті зерна Правди й Любови,ріс Його авторитет серед народу. Хоч тілом ставав чимраз більше немічний,привязаний до ліжка та крісла,але духом своїм могутнім обєднював усіх нас в одну,велику громаду.

В часах злопамятної "пацифікації" Його палата перемінилася в лічницю для її жертв, а сам Митрополит,як найвищий Оборонець свого народу,домагався рішуче її припинення.

Підчас величнього Свята УМХ/"Українська Молодь Христові"/ 1933 р. у Львові наш Митрополит відбирав на Святоюрській Горі стотисячну дефіляду української молоді та благословив її на важкий шлях боротьби. Молодь з усіх усюдів Галицької Землі побачила тоді свого Духового Батька та Опікуна - й образ Його на віки закріпився в її памяті.

Коли на Холмщині,Підляшші й Волині тодішня польська влада почала масово руйнувати українські православні церкви,зі Святоюрської Гори залунав грімко голос протесту Митрополита Андрея і цей голос почув увесь світ. Почув його український нарід по той бік "сокальського й рижського"кордону та зберіг у вдячній памяті.

Своїм великим серцем прочував грядучу грозу та підготовляв до неї Своїх найближчих співробітників. Його пророчі,віщі слова звучали неначе зловіщі пророцтва старозавітніх пророків.

Сталося так,як Він предсказав...

Та Він не вгнувсь,не подавсь,не уступив зі своєї стійки. Тричі ставив мужньо чоло грізній навалі - і тричі вийшов переможцем. Вріс у Рідну Землю як могутній дуб,і ніяка людська сила не вирве його з корінням з неї,не затре слідів Його всеобіймаючої діяльности.

З особливою любовю,увагою та дбайливістю ставився до нашої молоді й дітвори. Підчас візитацій,місій і відвідин найрадше любив розмовля-

ти з дітьми та засівав у їхні молоді душі ніколи непроминаючі ідеали.

Сам великий аристократ духа, зі старого, аристократичного роду любив розмовляти з людьми з народу і в короткому часі полонював серця своїх розмовників. Це був направду Великий Демократ у найкращому розумінні цього слова.

Коли тому 50 літ почав Він засівати українські перелоги - український нарід у Галичині був ще малосвідомою, етнографічною масою, прибитою, затурканою ворогами. Після Його всебічної плодотворної діяльности на церковному, культурному, виховному, добродійному й господарському полі - безпросвітна темна галицька народня маса стала скристалізованою, модерною нацією, свідомою своїх високих завдань, свого великого призначення на Сході Європи. Український нарід віднайшов золоту нитку традиції наших прадідів і в свому дальшому поході до остаточної М е т и ступає з печаттю духа свого Великого Митрополита.

Ті, що бачили Його Мойсеєву постать, що чули Його надхненні слова, що читали Його глибокі науки - ніколи не зможуть забути ні Його, ні Його слів і наук. Золоті зерна Правди, Ним так щедро розсівані впродовж 50 років, напевно не пропадуть, але зійдуть буйно по всій У к р а ї н і .

= = = = = =
= = = =
= =

Катря Гриневичева

БАРВІНОК НА ДОМОВИНУ

Староняжа Чев, опісля Лімниця даром манила красвидом берегів і холодом хвиль. Того літа даром поставлено вітальну аркаду при в'їзді до Підлютого. Новий Владика граф Андрей Шептицький зволікав з приїздом туди.

У підлютських гостей були живі спомини приняття та розваг за часу пок. кардинала Сембратовича. Тож коли новий Владика чергового року відвідав врешті Підлюте, всі ждали відновлення блискучого товариського життя.

Тимчасом нагло, без вітальних аркад, приїхав Митрополит у скромній повозці. У слід їхала селянська фіра з невеликим господарським статком і братчиком Студитом поруч нього. Дух аскези став видний доразу.

Великий священичий почот з сім'ями, який досі околював особу Владики, змалів і будьто перевівся. Кухар, що приходив вечером до кедрової палати зі списком гарнозвучних страв, діставав найпростіші диспозиції.

А кедрова палата, цей Тадж - Магаль митрополичих гір, це була справжня цічка з кардинальськими гербами та емблемами на кожному предметі, з різьбленою стелею рецепційної залі, касетонами в її ротунді і стінами з рожевого дерева, що в ньому як карніоль у золоті, блестіло кедрове, багряне суччя. Але Митрополит не чув себе там добре. Цілість, з її аромою мов засохлих у старій книзі рож, із скрипливими сходами, робила враження мавзолею.

Митрополит радо просиджував самотою на плитах обабіч палати. Ніхто не насмілювався тоді перебивати Його задуму.

Резерва, з якою зразу українське громадянство ставилося до особи Митрополита /Його мати була графянка Софія Фредрівна/, уступила місця повній пошані і великій любові. Як справжній батько чував Він над долею нашого народу, жив його життям, зі святоюрського крісла давав духовий провід - не тільки Галичині. Сама Його поява викликувала подив і захоплення. Могутньої постави, зі світлим лицем і дуже голубими очима, Він здалеку, зокрема своїм ростом робив враження Божого помазанника...

- -

Світова війна. Митрополит став царським вязнем. Його перевезли

у глибоку Росію до Курська.Населення Галичини,передовсім селянське, силою вивезли до всяких таборів Австрії: Гмінду,Гредіґу,Хоценя Вольфсберґу,Гаї та інших.Там в умовинах,що йшли проти життя,вимирали десятки тисяч українських виселенців,лан дітей ліг у братні могили.Зроспачене,безсиле населення супроти визиску і самоволі адміністраційних чинників,ждало одного чуда,щоб визволило його з оцих кошмарних місць.

====== ====== ====== ====== ====== ====== ===== ===== ======

Рік 1917. в Гмінді,де різними часами перевинулось до 30.000 населення з різних повітів Галичини і Волині,з чого 13.000 заповнило могили,- стала ширитись вістка про поворот Митрополита з заслання.

Говорено,що Він був уже гостем свого друга ,принца Макса Баденського,відтак цісарського дому і Його авто бачили закосичене квітами на вулицях Відня.

Струя надії розколихала серця.Виправлено негайно делеґацію попросити Митрополита,щоб відвідав Гмінд.Це були віпоручники управи , клиру,жіноцтва,селян.

Тоді довелось мені бачити Митрополита в Барбареум у Відні.Він приняв нас тепло,був зворушений і приобіцяв,що після завтра,а саме 3 -го вересня /1917/ прийде до Гмінду.

Годі описати радість населення табору.Все,що жило,одягло на цей великий ранок свою святкову одіж,що її побожно бережено у скринях.Впродовж головної вулиці,що вела до церкви,стояли тисячі людей. Коли Митрополит зявився у брамі табору в окруженні епископів Австрії і високого урядництва Відня,одягнений у владичі ризи, - лан людей упав на коліна і знявся плач,Боже,який плач! Словами - пестощами, які знає лиш українська жінка,витано Його,цілована придiл ряси,так, що Митрополит з трудом посувався наперед.

- Татунцю рідний! Рятівнику дорогий! Голубе наш сивенький! /Митрополит посивів дещо на засланню/ лунало в слід Йому.

А Митрополит ішов просто до церкви,за Ним достойники і барвиста глота народу.

Тут з проповідниці в коротких словах зясував,що хвилина визволення зовсім близька.У високому місці запевнили Його про те,що вже за кілька тижнів стануть іти транспорти виселенців до Галичини. Завтра ж ті,які мають якісь прохання до Нього чи жалі,нехай зійдуться ранком біля ґімнастичної залі,де їх вислухає.

- -

Вечером відбулося приняття в честь Митрополита.Він дякував управі і замітив,що виселений нарід у знищеній вогнем і мечем рідній землі заповнить працею своїх рук ями і траншеї та зпоміж людських кісток і квіття,виpослого з крови,двигне нове життя.

- -

Ранком я побачила постать Митрополита в окруженні знатних панів,між ними представників табору.Я пішла слідом за ними,непомітно,осторонь і побачила в якійсь хвилині,що Митрополит звернувся обличчям до свого почоту і сказав з усією виразністю:

"Іх данке ігнен,майне Геррен,ецт михте іх міт майнем Фольке аллайн бляйбен"-І вказав на юрбу людей,що Його вже ждала.

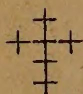
З нехіттю заняв почот місце на лаві під сусідським бараком, щоб ждати там,аж скінчиться розмова,на яку не матиме ніякого впливу. Це тривало довгенько...

- -

Ще декілька разів я бачила Митрополита в Його палаті,вже зломаного недугою.Ця величава,маєстатична голова з рисами патріярха, в шовково - сивій куделі довгого волосся,голова мудрця,і великого пана заразом,давала не саме тільки естетичне пережиття, - це ж був некоронований В о л о д а р Н а р о д у !

- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

При сільських хатах плекають весільний і смертний барвінок. Беру вітку цього останнього і в найбільшій пошані, в найглибшому поклоні кладу її на Його домовину.

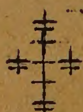
Митрополит Андрей

Зі "СЛОВА ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ" /1932/

Бачу у вас гарячу любов до Батьківщини – України, любов, що йде аж до пожертви, нераз до повної жертви собою. Ви з тих, що з ентузіязмом ішли в бій, щоб покласти буйні голови на полі слави. Признаю, що це перша й найважніша прикмета, якою молодь може відзначатися. Християнство – це любов так, як Евангелія – це наука любови. А що ваша любов до Батьківщини готова на всякі жертви, то це також прикмета глибока й дійсно християнська, бо в християнстві без жертви собою нема правдивих цінностей.

Та попри цінності маєте ви й деякі хиби, що до них молодість завжди схильна і що через них і найкращі наміри можуть бути не тільки зведені нанівець, але навіть можуть стати шкідливими. Свої гадки та свій спосіб бачити речі ви надто часто хочете накинути іншим, часом навіть засобами насильства. При найбільшій любові до батьків, часто вважаєте себе мудрішими й ліпшими від них і легковажите їх раду, а відкидаючи авторитет віку й досвіду, можете вкінці дійти до відкинення всякого авторитету, навіть авторитету Церкви й Бога. В поєдинці часом даєтеся пірвати себе до нерозважних кроків, неприготовані рветеся до праці для загалу і до політики. По найменшій жертві для Батьківщини часто бажаєте загального признання і нагороди за ту жертву.

"Жертва одної хвилини" не заступає довголітної муравлиної праці. Не зривами одної хвилини, тільки безупинним трудом і многими жертвами аж до крови й смерти багатьох поколінь підноситься нарід.

Теодор Курпіта

ВЕЛИКОМУ МИТРОПОЛИТОВІ

Мов чорна ніч в годину болю й крику
Горять з клепсидр страшні й важкі слова,
Що вснув єси Ти плотію,Владико,
Во время брань во граді князя Льва.

Заплакав сум в святинь холодних стінах,
Умер Пророк і правди і краси...
Й зайшлась плачем страдальна Україна:
О,вскую ж Ти оставил нас єси?...

Чому Ти вмер в таку гірку хвилину,
Як ллється кров і тріюмфує гріх,
І стадо вовк розбив Твоє й розкинув
По всій землі в наругу і на сміх...

Чому Ти вснув і вмерли теплі жили,
В яких любов кипіла і текла,
Як ждав престіл Тебе Петра Могили,
Щоб Сян і Дін сплести Месії в лавр...

Чому Ти вмер,чому погасли очі,
Що нам путі просвічували й дні?
Ні,Ти живий,ми вірити не хочем,
Що Ти вже там,що Ти лежиш в труні.

Ти плоттю вснув,Твоя душа ширяє
Свята й ясна,як ранішня блакить;
Такі ж,як Ти,ніколи не вмірають,
Виходять з тіл,щоб в душах вічно жить.

І Ти живий! Твоє Імення квітне
В леґендах міст і в мітах синіх сіл.
Як степанос безсмертний і ґранітний
Ввійдеш в віки зі світлом славних діл.

